

מתי ענדה חנה
מרון את סמל
צלב הקרס?

הצלם הערבי שצילם
את הלוחיות של
בנימין זאב הרצל

מה עשו אנשי
הגסטאפו בקונגרס
הציוני התשע-עשרה?

שירי שני

בדין נאצי

זוכר את המילים האימות האלה, ורובם משוכנעים שאלה מילים מתוך הורסט וסל...

הייקים באו לצלם

קטעים רבים מתוך הפרק חשרת הסופה מבוססים על סרט קרן-היטוד, ששמו בי אנגלית היה לאנד אוף פרומיס ("הארץ המובטחת"). ובגרסתו העברית לחיים חדשים. במניין הקולנוע העברי, סרט זה נחשב כסרט הקולנוע השני בעברית. אחרי זאת היא הארץ של ברוך אגדתי, שנעשה שנה קודם לכן, ב-1934.

קל להבחין בקטעיו של סרט זה בין שאר מרכיבי הפרק, היות ובאיכותו הוא מתעלה מעל לכל דבר אחר שצולם בארץ. יגאל לוסין: "אין זה סרט ישראלי, למרות שהוא הופק בידי קרן-היטוד. סוד מעלותיו הוא בכך שייצרו אותו אנשי-צוות יהודיים מגרמניה, שהגיעו ארצה. הצוות צילם ושב לגרמניה. אנשי-הצוות ביקרו בעיקר בריכוזי העולים-החלוצים מגרמניה. מקור מות כמו קיבוץ גיבעתי-ברנר שימשו השראה ליוצריו. השיר של המלחין הניאל סמבורסקי, באה מנוחה ליגע, שכבר הוקרן בסידרה (בהעמק הוא חלום) נכתב במיוחד לסרט — המוסיקה והתמליל.

הדברים המרשימים ביותר בסרט הם שבתי-הקפה בנוסח וינה, ויותר מזה ברלין, שבני העליה החמישית הקימו בתל-אביב. ניתן לראות בסרט את דורי-האימהות שלנו, עם כובעי-לבד שזראים כמו סירים. מרא-שית שנות ה-30, נוסח מרי פיקפורד. אגחנו לא יודעים איפה בגרמניה ערכו את לחיים חדשים. אני לא חושב שהוא נערך באולפני אופא, מפני שהכניסה לשם

כדי למצוא את המישפט דם יהודי יתו מן הסכין... ולא מצאנו.

אחרי יד ושם פניתי למכון ליאו בק, המתמחה במורשת יהודי גרמניה ומרכז אירופה. הם היו ממש נחמדים, כאלה יקים זקנים. הם ערכו עבורי מחקר שלם בעניין הזה. הם פנו אל כל מיני יוצאי-גרמניה, המתמצאים במוסיקה והמתמחים בתקופה, וניסו לגלות את השיר. זה מאוד סיקרן אותם, ואז, לבסוף, הם אמרו שהם חושבים שהשיר הזה הוא מעין שיבוש מקובל ולא-רשמי, שיבוש השגור בפי העם, משהו כמו, להבדיל באלף אלפי הבדלות, בערבות הנגב איש מן נפ... שקים בשיבוש פופולארי עם מילים אחרות.

אבל אני חוזרת ומדגישה, מתוך בדיקה שערכתי, כי אין כימעט יוצאי-גרמניה שלא

עניין הדם יהודי יתו... לא פגשתי באדם שהיה בגרמניה באותה תקופה שלא זכר את השיר הזה. אבל כאן החל סיפורי מיסתורין שלם.

היו אנשים שאמרו לי שזה מתוך שיר הורסט וסל, ההימנון הנאצי. באופן מיקרי מאוד התגלגל אלי פסקול של שלושה רבעי אינטש, ובו שירים נאציים אותנטיים. מאחר וברדיו מצוי רק תקליט אחד, מאוד שחוק, של נאומי היטלר ושיי רים נאציים, היתה בפסקול זה ברכה גדולה. בין השירים שהיו בפסקול היה גם שיר הורסט וסל, ועוד שירים מלאי צימאונרדס, אבל בלי פיסקה על הדם היהודי שיותו מן הסכין.

גם לפסקול זה יש סיפור משגע. הוא נמסר עליידי איזה צוות-טלוויזיה גרמני לבני לים (כיום כתבה-טלוויזיה לענייני-בריאות, ובעבר מקליט) כמתנה על עזרה שלים העניק לאותו צוות בלבנון במיבצע ליטאני. לא היו בו השורות הללו.

אחרי התייעצות עוספת חשבנו שאולי עשו לשורות האלה צנוורת, עברנו על השיר. על השירים ועל עוד שירים עם דברים מאוד חמורים, שירים שהבטיחו לגרש את היהודים. שירים שהמוטיב החוזר בהם הוא מוטיב הדם והמוות, אבל את הדם יהודי יתו מן הסכין... לא מצאנו.

אז היפנה אותי יגאל לוסין לספר שכתב פונר מיד-ושם. בספר היה כתוב שהמילים הללו אינן מתוך הורסט וסל, כפי שרבים נוטים לחשוב. אז פניתי גם לאורי אבנרי, שילדותו היתה בגרמניה, ושכתב על אותה תקופה, והוא אמר לי מיד, בהתרגשות, שהוא זוכר את עצמו, כילד, נתקל בפלוגות של תנועת-הנוער הנאצית. אבנרי טען שהשיר הזה היה שיר של תנועת-הנוער הנאצית, והוא זוכר אותו, כאילו ושמע אותו רק אומול. הוא רואה את עצמו ניצב ברחוב ושומע את השיר. גם אבנרי טען בביטחון שהשיר אינו מתוך הורסט וסל.

פניתי ליד-ושם, והם אמרו שהם חקרו את העניין, וכי השורות הללו אינן מתוך הורסט וסל וקבעו שהשורות הללו לקרי חות מתוך השיר הנאצי שנפתח בהנט אל על!... * אבל לדעתי הם טעו, היות ובהורסט וסל המילים הראשונות הן הנט אל על... ביד-ושם מצאתי כמה שירונים נאציים אותנטיים, עדיין בגרמנית, בתעתיק גותי, שהם נדירים למדי, והיה לי קשה לשכנע אותם למסור לי אותם. הבאתי את השירונים אל אילן הראל, העובד בטלוויזיה, כדי שיתרגם ויבדוק את הי שירונים. עברנו בהם שורה אחר שורה,

הפרק השביעי של עמוד האש מציג, תחת הכותרת חשרת הסופה, את הנבואות השחרות של הציונות על עתיד יהודי אירופה, המתחילות להתגשם עם עליית אדולף היטלר לשלטון.

המוני פליטים זורמים לארץ-ישראל, ותוך ארבע שנים מונק מיספר היהודים בארץ מ-120 אלף ל-400 אלף. תל-אביב עולה כפורחת והופכת עיר גדולה. המיס-גרות שהונחו עליידי העליות הקודמות הופכות תשתית המבצרת את המשכייתה של התרבות העברית. התגשמות התחזית ההרצלית מבטיחה, באופן כימעט פרדוכי סאלי, ניצחון להשקפות אחדי-העם.

דם יהודי

יותו מן הסכין...

אחת מתמונות-הפתיחה של הפרק מספרת על "פלוגות-הסער של המיפלה הנאצית, הס"א, שצעדו שיכורי-ניצחון ברחובות, בחולצות חומות, בנעליים מסומרות, שרות על הדם היהודי הניתו מן הסכין..." זהו סיפור אופייני לצוות עמוד האש,

שבכוחו להמחיש את מאמץ היצירה והבי דיקה של עובדי הצוות. משמתי-הבדיקה של קטע זה נמסרה לעדנה וייס, עוזרת-הפקה העובדת בסידרה מראשיתה, שהתמחתה בשנה האחרונה בענייני מוסיקה ואפקטים. עדנה וייס: "בספר צלב הקרס של אורי אבנרי מופיע חצי בית מתוך שיר-לכת נאצי, דם יהודי יתו מן הסכין / אז הכל יהיה טוב יותר..."

יגאל לוסין ביקש ממני להשיג הקלטה של השיר הזה. פניתי לכל מיני אנשים, שהיו בגרמניה באותה תקופה. מאחר וההורים שלי הגיעו מאוסטריה, מרבית החברים שלהם הם יוצאי גרמניה. פניתי לדיידים של הורי, שהיו בגרמניה באותה תקופה, ולאחרים, שהיו מעורים בתרבות הגרמנית, ושאלתי אם הם מכירים את השיר הזה. בקיצור, כל מי שפניתי אליו זכר את השיר הזה בבירור, וגם חזר וציטט את

* הנט אל על! / את השורות לכדו נא! / ס"א צועד / בעוד וביטחון. / אחים אותם רצחו / ריאקציה וקומונה / עימנו צועדים / לניצחון... (התירגום של אבנרי בסיפור צלב הקרס). זהו שיר הורסט וסל שנקרא על שם מחברו, ביריון נאצי שנהרג בקטטה עם קומוניסטים. השיר הפך ההימנון הרישמי השני של גרמניה הנאצית.

חנה מרון בגרמניה

"קיבלתי שתי סטירות-לחי, ואז הבנתי שלא צריך לקנות את זה..."